

А.Файншмер), «Салавей» (1937, рэж. Э.Аршанскі), карцінах пра шпіённаў і дыверсантаў: «Вораг ля парога» (1931, рэж. Л.Анцы-Палоўскі), «Дачка Радзімы» (1938, рэж. У.Корш-Саблін) і інш. 3 2-й пал. 1940-х гг. пераважалі П.ф. пра рэвалюцыю і гісторыю — «Чырвонае лісце» (1958, рэж. У.Корш-Саблін), ваен. тэматыкі — «Канстанцін Заслонаў» (1949, рэж. У.Корш-Саблін, А.Файншмер), «Гадзіннік спыніўся апоўначы» (1956, рэж. М.Фігуроўскі), «Альпійская балада» (1966), «Воўчая зграя» (1975, рэж. абодвух Б.Сцяпанаў), «Круглянскі мост» (1989, рэж. А.Мароз), «Пайсці і не вярнуцца» (1992, рэж. М.Князеў), «У жніўні 44-га...» (2000, рэж. М.Пташук), тэлевізійныя «Руіны страляюць...» (1971—72, рэж. В.Чацверыкоў), «Парашуты на дрэвах» (1973, рэж. І.Шульман), «Дзяржаўная граніца» (1980—88, рэж. Г.Іваноў, В.Нікіфараў, Б.Сцяпанаў). У 1980—90-я гг. пашырыліся гісторыка-прыгодніцкія экранізацыі з элементамі дэтэктыва («Дзікае паляванне караля Стаха», 1980, рэж. В.Рубінчык; «Чорны замак Альшанскі», 1983, рэж. М.Пташук; «Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях», 1994, рэж. В.Тураў), дэтэктывы і трылеры («Уікэнд з забойцам», 1992, рэж. Ю.Марухін; «Сын за бацьку», 1995, рэж. М.Яроменка; «Бег ад смерці», 1996, рэж. У.Дзяругін; «Рэйнджар з атамнай зоны», 1999, рэж. В.Нікіфараў), фантаст. фільмы («Адступнік», 1987, рэж. В.Рубінчык), у 2000—10-я гг. зняты П.ф. гіст. «Настасся Слуцкая» (2003, рэж. Ю.Ялхоў), ваен. «Вам — заданне» (2004, рэж. Ю.Бяржыцкі), «Шчыт Айчыны» (2007, рэж. Д.Скварцоў), «У тумане» (2012, рэж. С.Лазніца), «Сляды апосталаў» (2013, рэж. С.Талыбаў), трылер «Масакра» (2010, рэж. А.Кудзіненка) і інш. У жанры П.ф. зняты шэраг фільмаў для дзяцей, у т.л. «Палескія рабінзоны» (1934, рэж. І.Бахар, П.Малчанаў), «Корцік» (1973), «Бронзавая птушка» (1974, рэж. абодвух М.Ка-

лінін), «Апошнія лета дзяцінства» (1974, рэж. В.Рубінчык), «Маленькія беглякі» (2004, рэж. І.Тапілін), «Тры талеры» (2005, рэж. І.Чацверыкоў), «Рыжык у Залюстроўі» (2010), «Кіндэрвілейскі прывід» (2013, рэж. абодвух А.Турава), «Цуда-востраўці Палескія рабінзоны» (2013, рэж. С.Сычоў), «Неверагоднае перамяшчэнне» (2014, рэж. А.Анісімаў) і інш. *Г.В.Памікаў.*

ПРЫГОННЫ ТЭАТР, від прыватнага дваранскага тэатра. У Беларусі існавалі ў 18 — 1-й пал. 19 ст. Дзейнічалі ў прыватна-ўласніцкіх гарадах, замках, сядзібках у спец. тэатр. памяшканнях ці ў залах палацаў, ратуш і інш. Тэатр. трупы ствараліся з прыгонных сялян; часам у спектаклях выступалі велікасвецкія аматары і прафес. акіёры, іншы раз прыгонныя артысты ўдзельнічалі ў паказах прыватных прафес. тэатраў (Віленскі балет Піёна). Сярод вядомых П.т.: *Гродзенскі тэатр Тызенгаўза*, Бжазюскага ў Матэвушах (пач. 19 ст.), Сапегаў у Ружанах (1765—91), Агінскага ў Слоніме (1771—91), Чарнышова ў Чачэрску (18 — 1-я пал. 19 ст.), Тышкевічавы ў Свіслачы і Пleshчаніцах (18—19 ст.). Значную ролю ў гісторыі бел., польск і рус. мастацтва адыгралі *Нясвіжскі тэатр Радзівілаў*, П.т. Радзівіла ў Слуцку (1751—60), Зорыча ў Шклове (1778—1800), якія мелі балетна-операдрам. трупы, вял. аркестры і капэлы, тэатр. будынкi з добра абсталяванай сцэнай і развітой машынерыяй. У тэатрах працавалі вядомыя тагачасныя кампазітары і балетмайстры, існавалі школы, у якіх рыхтавалі артыстаў (*Гродзенская музычна-тэатральная школа Тызенгаўза*, балетныя школы ў Слоніме, Нясвіжы, Слуцку). У рэпертуары былі оперы і балеты замежных і рус. кампазітараў, перакладная і арыгінальная драматургія (камедыі Ф.У.Радзівіл, перакладзеныя ёю на польск. мову пьесы Мальера). Своеасаблівай тэатр. з'явай быў у пач. 19 ст. прыгонны цырк Ошгарпа ў Ду-

ПРЫКАЗКА, жанр народнай вуснай творчасці, які ва ўстойлівым выразе-афарызме і вобразна-паэт. форме абагульняе жыццёвы вопыт народа, яго гасп., сац.-гіст. і быт. з'явы, асэнсвае іх, дае практычныя парады і павучанні. Нараджаецца ў канкрэтнай жыццёвай сітуацыі, самастойна не бытуе, выкарыстоўваецца ў маўленні ў патрэбны момант. П. канкрэтызуе сітуацыю, засяроджвае на ёй увагу і ў той жа час абагульняе ў канкрэтных высновах: «Хто ілжэ, той і крадзе» або «Хто дбае, той і мае». У некаторых П. у некалькіх словах заключаецца дэянне і вынік: «Баба з воза — каню лягчэй». Вял. ролю ў П. адыгрываюць *рыфма*, *рытміка*, багаты арсенал паэт. сродкаў (параўнанні, *метафара*, *гіпербала*, *сінедаха*, *метанімія* і інш.). Вельмі шырока ўжываецца ў П. метафара, т.зв. схаванае параўнанне («Бацька нажываў горбам, а дзеткі пражылі горлам»). Многія П. пабудаваны па прынцыпе антытэзы («Паны балююць, а мужыкі гаруюць»). Часта ў П. ўжываецца сінтаксічны 1-часткавы і 2-часткавы паралелізм («Пры сонейку цёпла, пры матачцы добра»; «Пакуль жаніцца — загаіцца, пакуль шлюб браць — нічога не знаць»). П. — нар. памяць пра сваё мінулае і яскрава зварота да сучаснага, вобразнае адлюстраванне духоўнага жыцця народа, яго нац. адметнасцей.

Літ.: Янкоўскі М.А. Паэтыка беларускіх прыказак. Мінск, 1971; Аксамітаў А. Прыказкі і прымаўкі. 2-е выд. Мінск, 2002. *А.М.Аляхновіч.*

ПРЫКЛАДНАЯ ЛІНГВІСТЫКА, кірунак у мовазнаўстве, у межах якога распрацоўваюцца метады і спосабы рашэння практычных задач, звязаных з выкарыстаннем мовы ў розных сферах жыццядзейнасці. Альтымізацыі камунікатыўных зносін паміж людзьмі спрыяюць такія галіны П.л., як тэорыя і практыка перакладу, машынны пераклад, метадыка выкладання моў, тэорыя і практыка інфармацыйна-пошукавых сістэм. Вывучэнню ўзаемаадносін мовы і